

Lausunto

29.04.2022

Asia: VN/5810/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti esityksestä.

Kaupparekisterilain kokonaisuudistus on ollut pitkään pysähdyksissä. Hanketta valmistelleen työryhmän muistio valmistui jo vuonna 2017. On hienoa, että tämä lainsäädäntöhanke on nyt vihdoinkin päässyt etenemään.

Kaupparekisterilain uudistusehdotukset ovat pääosin kannatettavia ja niillä pyritään kategorisesti sujuvoittamaan ja helpottamaan yrityksiä koskevia viranomaistoimia. Tämän lisäksi yhtenä tavoitteena on ollut kaupparekisteritietojen ajantasaisuuden varmistaminen. Asia on tärkeä, mutta siinä tulisi ottaa huomioon oikeasuhtaiset toimenpiteet ja seuraukset yrityksille. Kaikki hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettavat toimenpiteet eivät ole mielestämme täysin kannatettavia, vaikka kokonaisuutena arvioiden suurin osa onkin.

Muita kommentteja

Yhdistysten ja säätiöiden kaupparekisteriin merkitsemisestä luopuminen.

HE-luonnoksessa ehdotetaan aiemmin asiaa selvittäneen työryhmän kannan mukaisesti, että yhdistysten ja säätiöiden kategorisesta merkitsemisestä kaupparekisteriin luovuttaisiin. Mikäli nämä harjoittaisivat elinkeinotoimintaa, merkittäisiin tieto siitä asianomaisiin kantarekistereihin. Mikäli ehdotuksen lopputuloksena olisi rekisteröintikustannusten ja -toimenpiteiden vähentyminen, on ehdotus kannatettava. On kuitenkin erittäin tärkeää, kuten HE-luonnoksessakin on kuvattu, selvittää ehdotuksen vaikutukset niihin yhdistyksiin ja säätiöihin, joilla on yrityskiinnityksiä ja ylipäättään yrityskiinnitysten hakemiseen jatkossa. Myös kaupparekisteristä poistamisen vaikutukset

toiminisuojaan on selvitettävä tarkasti. Tämän mahdollisen muutoksen hyödyt, haitat ja riskit on siis selvitettävä tarkasti ennen lopullista päätöstä asiassa.

2) Lausuntonne velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä.

Kaupparekisteriasioinnissa ehdotetaan siirryttäväksi velvoittavaan sähköiseen asiointiin lukuun ottamatta yksityisiä elinkeinonharjoittajia, yhdistyksiä ja säätiöitä vuoden 2026 alusta. Tämän jälkeen perustamis-, muutos- ja lopettamisilmoitukset samoin kuin tilinpäätös ja muut kaupparekisterille annettavat asiakirjat sekä lisäselvitykset tulisi toimittaa sähköisenä, eikä asiakirjoja voisi enää toimittaa paperilla kuin erityisestä syystä.

Kaupparekisteriasiointi on jo nyt varsin pitkälle sähköistettyä ja tehokasta, mutta ehdotettavilla muutoksilla saavutettaisiin kokonaisuudessaan sähköiseen asiointiin siirtyminen tiettyjen yhteisömuotojen osalta. Ehdotukset ovat kannatettavia. Kokonaan sähköiseen asiointiin siirtyminen edellyttää loppuvaiheessa myös velvoittavaa lainsäädäntöä ja nyt ehdotetut muutokset ovat perusteltuja. Ehdotuksen mukainen tapa, jossa yksityiset elinkeinonharjoittajat, yhdistyksen ja säätiöt jätetään veloitteen ulkopuolelle, on niin ikään kannatettava.

3) Lausuntonne yksityisen elinkeinonharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta.

Vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja on avattu esitysluonnoksen kappaleessa 5.1.5. Kannatatteko ehdotettua rekisteröintivelvollisuudesta luopumista vai vaihtoehtoisissa ratkaisutavoissa esitetyjä vaihtoehtoja, mitä niistä? Perustelut näkemyksellenne? Jos velvollisuudesta luovutaan esityksen mukaisesti, mitä perustietoja pelkästään Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinonharjoittajasta tulisi mielestänne olla saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä?

Yksityinen elinkeinonharjoittaja voinee jo nykyisinkin ilmoittautua vain Verohallinnon rekistereihin, ilman velvollisuutta rekisteröityä kaupparekisteriin. Muutokset jälkeen yksityinen elinkeinonharjoittaja olisi velvollinen rekisteröitymään kaupparekisteriin ainoastaan, mikäli sen tulisi ilmoittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi. Lain muuttaminen vastaamaan enemmän nykytilaa ja näin myös rekisteröimisedellytysten selkeyttäminen ovat lähtökohtaisesti kannatettavia.

4) Lausuntonne vuotuisesta kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuudesta.

Kaupparekisteritietojen ajantasaisuus on tärkeä tavoite. Ajantasaisilla tiedoilla on merkitystä eri toimijoille, jotka hakevat tietoa kaupparekisteristä. Tietojen ajantasaisuuden parantamisesta on puhuttu jo vuosia ja on pohdittu eri keinoja, miten tätä asiaa voitaisiin kehittää. Selkein ja ehkä ainoa tapa, kuten nyt HE-luonnoksessakin ehdotetaan, on velvoittaa yritykset tietyin väliajoin tarkistamaan omien tietojensa paikkansa pitävyyttä. Tämä tulee aiheuttamaan yrityksille jonkin verran hallinnollista taakkaa ja kustannuksia vuosittain, mutta yksittäistä yritystä koskeva työmäärä lienee kuitenkin verrattain pieni. HE-luonnoksen mukaan tämän veloitteen laiminlyönnistä voidaan määrätä laiminlyöntimaksu, mutta ainoastaan sen jälkeen, mikäli yritys ei kehotuksesta huolimatta anna ilmoitusta kaupparekisteritietojensa ajantasaisuudesta. Laiminlyöntimaksun seurauksena vasta kehotuksen ja sitäkin seurauksen passiivisuuden jälkeen on hyväksyttävissä.

5) Lausuntonne hallinnollisista seuraamusmaksuista.

Kaupparekisterilakiin ollaan ehdottamassa uusia seuraamusmaksuja, jotka voisivat aiheutua muutamista eri laiminlyönneistä, kuten kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä, tilinpäätöksen myöhästymisestä ja tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä. Muutos kaupparekisterilakiin tältä osin on melko dramaattinen, koska aiemmin tällaisia seuraamusmaksuja ei ole ollut olemassa. Seuraamusmaksuilla pyritään saavuttamaan kaupparekisteritietojen ajantasaisuutta ja velvoittamaan yritykset toimittamaan tarvittavia tietoja.

Näin laaja uusien seuraamusmaksujen kokonaisuus tulee varmasti yllättämään monet yritykset ja olisi varmasti syytä pohtia, miten tarpeettomia, tietämättömyydestä johtuvia laiminlyöntimaksuja voitaisiin välttää. kaupparekisteri- ja tosiasiallisen edunsaajailmoituksen laiminlyönti ei johda automaattisesti seuraamusmaksuun, vaan laiminlyöntiä seuraa kehoitus korjata tilanne, mutta tilinpäätöksen myöhästymistä koskeva seuraamusmaksu syntyy automaattisesti. Katsomme, että tarpeettomien laiminlyöntimaksujen välttämiseksi voisi seuraamusmaksu myös tilinpäätöksen myöhästymisen osalta noudattaa samaa kaavaa kuin muutkin seuraamusmaksut – maksu määrättäisiin vasta korjauskehotuksen laiminlyönnin jälkeen.

Lakiehdotuksessa todetaan, että laiminlyöntimaksu ja myöhästymismaksu on jätettävä määräämättä, jos laiminlyönti on johtunut ilmoitusvelvollisesta riippumattomasta syystä, laiminlyönti on vähäinen tai laiminlyönnille on pätevä syy. Katsomme, että lain voimaantulon alkuvaiheessa, tietyn siirtymäajan puitteissa pätevänä synnä seuraamusmaksun määräämättä jättämiselle voitaisiin pitää perusteltua tietämättömyyttä uusista seuraamusmaksuista ja siis myös siitä, että yrityksen tulee jatkossa pitää tietonsa ajan tasalla.

Tieto uusista velvoitteista ei käytännössä varmasti tavoita kaikkia kaupparekisteriin merkittyjä yrityksiä. Asialla on alkuvaiheessa myös toinen käytännön aspekti – kun yritykset eivät ole tietoisia velvoitteesta pitää tietonsa ajantasaisina, tiedot eivät tällöin aina ole ajantasaisia – esimerkiksi postilla tai sähköpostilla lähetetyt huomautukset ilmoitusten laiminlyönneistä eivät tosiasiallisesti tavoita yrityksiä. Tämänkin vuoksi seuraamusmaksujen määräämisessä tulisi käyttää jonkinlaista kohtuusharkintaa jonkin aikaa säännösten voimaantulon jälkeen.

6) Lausuntonne tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sekä elinkeinonharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä sekä poistamismenettelyn piirin laajentamisesta myös tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että ilmoitusvelvollisen kehoituksesta huolimatta laiminlyödessä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen antamisen, ilmoitusvelvollinen voitaisiin osakeyhtiölaissa säädettyä menettelyä noudattaen asettaa selvitystilaan tai poistaa kaupparekisteristä. Tämä koskisi kaikkia tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen antamiseen velvollisia ilmoitusvelvollisia. Emme kannata ehdotettua seuraamusta ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä. Yrityksen asettaminen selvitystilaan tai poistaminen kaupparekisteristä olisi

seuraamuksena epäsuhtainen ja liian ankara. Katsomme sen sijaan, että ainoina seuraamuksina tällaisesta laiminlyönnistä tulisi olla seuraamusmaksu ja uhkasakko.

7) Lausuntonne automaattisen päätöksenteon soveltamisalasta kaupparekisterissä.

Esityksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen olisi julkistettava kuvaus kaupparekisteri-ilmoituksen automaattisen käsittelyn algoritmista. Rekisteröintivelvollisella ja rekisteriin merkityllä henkilöllä olisi lisäksi oikeus saada erillinen kuvaus algoritmin toiminnasta automaattisessa käsittelyssä tehdystä rekisterimerkinnästä. Miten arvioitte ilmoitusten automaattisen käsittelyn vaikutuksia yritysturvallisuuteen?

Emme koe, että asianmukaisesti, riittävän perusteellisesti ja laadukkaasti laadittu automaattinen käsittelyjärjestelmä vaarantaisi yritysturvallisuutta. Järjestelmän toimivuutta ja kehittämistä tulee kuitenkin seurata jatkuvasti ja tarvittavia muutoksia ja päivityksiä tulee tehdä, jotta tietoturva ja päätöksentekojärjestelmä ovat jatkuvasti varmistettuja.

Tällä hetkellä on vireillä lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on yleisesti valmistella julkisen hallinnon automatisoitua päätöksentekoa ilmeisesti hallintolain kautta. Jatkossa olisi tärkeää varmistaa, miten tämä hallintolakia koskeva valmistelu etenee ja miten tämä kaupparekisterilakiin otettava säädösehdotus toimisi ja suhteutuisi tämän laajemman lainsäädäntöhankeen rinnalla.

8) Lausuntonne viranomaisten velvoittamisesta hakemaan kaupparekisteriin rekisteröidyt tiedot kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä.

Viranomaiset hakisivat jatkossa tarvitsemansa kaupparekisteritiedot sähköisesti suoraan kaupparekisteristä tai muusta tietoa hyödyntävästä lähteestä eikä ilmoitusvelvollisten siten lähtökohtaisesti tarvitsisi jatkossa toimittaa kaupparekisteriotetta tai muuta kaupparekisteriin rekisteröityjä tietoja viranomaisissa asioidessaan. Tämä on erittäin hyvä ja kannatettava muutosehdotus. Tämä ns. yhden luukun periaate on tärkeä sujuvoittamistavoite yleisemminkin ja sen avulla on mahdollista vähentää byrokratiaa ja yritysten asiointikustannuksia.

Tätä samaa velvoitetta tulisi pohtia vielä enemmän myös tosiasiallisten edunsaajien ilmoitusvelvollisuuden osalta – voitaisiinko nuo tiedot saada kaupparekisteriin jo muille viranomaisille, esim. verottajalle ilmoitettujen tietojen kautta, jottei yrityksiä tarvitsisi ilmoitella samantyyppistä tietoa useaan eri paikkaan.

9) Lausuntonne rekisteriviranomaisen oikeudesta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeudesta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi Patentti- ja rekisterihallitus on ehdottanut, että rekisteröitäessä vastuuhenkilö kaupparekisteriin, edellytyksenä tulisi olla henkilön ilmoituksen yhteydessä antama suostumus. Esitysluonnoksessa ei ole tätä koskevaa esitystä, mutta ehdotus on avattu kappaleessa 5.1.6. Katsotteko, että suostumusmenettely tulisi lailla ottaa osaksi rekisteröintiprosessia?

Kommentoimme tätä suostumusmenettelyä, joka ei ole osana varsinaista lakiehdotusta. Vaikka yritysturvallisuus ja yrityksiä hallintoelinten tietojen oikeellisuuden varmistaminen ovatkin erittäin tärkeitä asioita, emme katso, että nyt kuvattu tai ehdotettu vastuuhenkilön rekisteröinnin yhteydessä vaadittava suostumusmenettely vahvan tunnistautumisen kautta olisi asianmukainen keino ns. identiteettivarkauksien estämiseksi.

Ehdotettu varmennustapa hidastaisi merkittävästi nopeiksi ja sujuviksi jo hiottuja yritysten tietojen rekisteröintiprosesseja ja se lisäisi yrityksiä työtä tarpeettomasti. Käytännön tasolla yrityksen vastuuhenkilön tai vastuuhenkilöiden saaminen tunnistautumaan vahvasti voisi olla myös haastavaa ja se muuttaisi yksinkertaiset rekisteröintiprosessit monivaiheisiksi harjoituksiksi. Tämän lisäksi ulkomaiset vastuuhenkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta tunnistautua vahvasti, eivät voisi tulla näin tunnistetuiksi. Katsomme, että parempi keino vastuuhenkilöä rekisteröitäessä olisi varmistaa asia esimerkiksi yrityksen prokuristin suorittaman vahvan tunnistautumisen kautta. Tämä rekisteröinnin varmentaminen tulisi joka tapauksessa kyetä hoitamaan niin, ettei hallituksen jäsenten tarvitsisi jatkossa henkilökohtaisesti tunnistautua, vaan tämän tekisi joku yrityksen puolesta kootusti.

10) Lausuntonne luonnoksesta elinkeinotoimintalaiksi (2. lakiehdotus)

Elinkeinotoimintalain osalta keskeisenä tavoitteena on saattaa lainsäädäntö perustuslain mukaiseksi ja tehdä lakiin muita lainsäädäntötekniisiä tarkistuksia. Euroopan talousalueen ulkopuolella olevia elinkeinonharjoittajia koskevaa lupamenettelyä tarkistettaisiin PRH:n sidottua harkintaa osoittaviksi. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kelpoisuusvaatimuksia tarkistettaisiin niin, että elinkeinotoimintaa saisi ammattimaisesti harjoittaa luonnollinen henkilö, joka on täysi-ikäinen, ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Viisitoista vuotta täyttänyt alaikäinen saisi kuitenkin edunvalvojan suostumuksella harjoittaa ammattimaisesti elinkeinotoimintaa. Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia.

11) Lausuntonne muista liitelaeista (lakiehdotukset 3.–41.)

-

12) Lausuntonne sääätämisyjärjestysperusteluista

-

Ylänen Hannu
Elinkeinoelämän keskusliitto EK